

Rerum Naturalium Fragmenta No. 470

*Bódis László: Óriási öröm a múlt
élményeit újra élni*

Watford
2011

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Jaskó Tamás szerkesztése:

16 Melrose Place, Watford WD17 4LN, England

tamas.jasko@jasko.eu

Óriási öröm a múlt élményeit újra élni.

Beszélgetés Tomcsányiné Szemere Sarolta aranykoszorús kézműves mesterrel és prof. Tomcsányi Pál Széchenyi-díjas akademikussal

Dr. Bódis László

Volt – nem is olyan régen – egy tv-sorozat „Értékmentés más-ként” címmel. Szerencsémre két olyan emberrel hozott össze a sors, akik valóban értéket mentenek, miközben értékeket teremtenek.

Tomcsányi Pál akademikussal már több mint negyven éve ismerjük egymást, közös munkahelyünk kapcsán, Sárikát, a feleségét: **Szemere Saroltát** pedig az O révén ismerhettem meg.

Beszélgetésünk arra irányul, hogy mindketten valljanak magukról, az életpályájukról, a munkásságukról.

Régóta készülök erre az interjúra Professzor úrral, amely hónapról hónapra tolódott, míg végül bevillant egy ötlet, hogy legyen ez egy vegyes-páros beszélgetés, Sárika néhány munkájával illusztrálva az ünnep hangulatához méltóan a karácsonyi lapszámunkban.

Professzor úr a szakmabeli, az illendőség mégis úgy kívánja, hogy a ház asszonyával kezdjük a beszélgetést, annál is inkább, mert készülve egy kiállításra, a lakás tele van szebbnél-szebb hímzésekkel, amelyek akaratlanul is efelé terelik figyelmünket.

Sárika! Minek titulálhatjuk: textilművész, üvegfestő, vagy irodalmi Nobel-díjra törekvő pályakezdő író?

Egyik sem. Én egy egyszerű kézműves kisiparos vagyok. Igaz, hogy van egy aranykoszorús címem, és egy üzemmérnöki végzettségem, amellyel a könnyűiparban kezdtem, nyugdíjas vagyok.

Igen, de ha valaki belelapoz a könyveibe, ennél lényegesen többet lát: valódi művészetet.

Nagy ambícióval csinálom ezt a kézművességet. Ma már nem meghatározó szempont, hogy pénzt keressek a munkáimmal, sokkal inkább az vezet, hogy maradandót alkossak.

Az a célom, hogy a magyar népművészetnek, vagy a kézművességnek az örökségét a mai, vagy még inkább az utánuk következő generációval megismertessem, megszerette

Nem akármilyen családi múlttal, és adottságokkal büszkélkedhet. Ez a leegyszerűsített kézművesség azért sejtet valamit.

A rajzkészséget a szüleimtől örököltam. Édesapám mikológus volt és saját maga illusztrálta a könyveit. Olyan akvarelleket készített a gombákról, hogy élőbbek, m képeit most adták ki újra, ötven évvel a halála után. A rajzkészség mindig bennem volt, meg a rajzolási vágy is. Már középiskolás koromban külön rajzot tanultam. Ennyit erről.

És még mit örökölt a Szemere családtól?

Mit? Egy rossz káderlapot, amelyet az ember kellő öntudattal viselt, hogy majd csak túléljük ezt is. Nem is vettek fel sehova.

– Honfoglalás kori vezéri származása van. A szájhagyományt király igazolta! – szól közbe a professzor. Hubáig visszavezethetően, de az a Huba még nem rajzolt.

Pali bácsi – engedd meg, hogy most is így szólítsalak, ahogy a mindennapokban. A Te felmenőid Vásárosnaményt tekintették az ősi birtoknak, vagy a szálak máshova nyúlnak vissza?

Turócba és Zemplénbe, és ugyancsak messzire, mert a XIII. századtól még Turócbán éltek az őseim. 1249-től 1946-ig, hétszáz évig megtarthatták a „hét, de inkább hetven szilvafás” birtokukat. A házasságok révén azonban a családok ide-oda költöztek, vándoroltak, gazdagodtak, úgy, hogy én már Vásárosnaményban töltöttem a gyerekkoromat.

Abban a kúriában, amelyet nemrégiben újíttak fel, és a jelenlétetekben avattak fel múzeummá, miután lemondtatok a tulajdonjogról?

Azóta is hálás vagyok érte, mert így legalább megmaradt, karbantartják és a Tomcsányi nevet is megőrizték, számos korabeli tárgy és fénykép mellett. Szerettem ott élni, védett, boldog gyerekkorom volt.

Térjünk vissza a ház nagyasszonyához! Ha valaki hozzájut Sáríka, pontosabban Szemere Sarolta: „A mennyezet virágai” című könyvéhez (Az első 2006-ban, a második, bővített kiadás 2009-ben jelent meg), állítom nem mindennapi élményben lesz része!

Mi készítette arra, hogy a tekintetét az ég felé fordítsa?

A történet véletlenszerű, és messzire nyúlik vissza. A Kézművesek Országos Szövetsége minden évben meghirdet egy

pályázatot, illetve kiállítást rendez meghatározott témával. Ezen mindig részt is vettem. Egyik évben Rákóczi Ferenc volt a téma. Általában egyes történelmi korszakokról kellett produkálni valamit.

Mit tudok én Rákóczival kezdeni? Rákóczit meghímezni? Ezen tépelődtem. Elmentem az Iparművészeti Múzeumba, hogy adjanak nekem könyveket, albumokat Rákóczi Ferencről. Sehol semmi.

Előkerült viszont Mikes Kelemen és Zabola. (Zabola is Mikes birtok, Zágon mellett van.) Ekkor fedeztem fel a zabolai templom kazettás mennyezetét, azután sorjában rátaláltam ezekre a festett kazettás gyönyörűségekre. Azóta szenvedélyemmé vált. Lerajzolom, megfestem, kihímezem párnának, asztal-, vagy oltárterítőnek. Ez valami hihetetlen öröm forrása.

A könyvei végén köszönetet mond mindenkinek, akik a könyvek kiadását és előkészítését segítették, azt írja: „hálás vagyok elsősorban férj-uramnak, dr. Tomcsányi Pálnak...” Nekem tetszik ez a „férj-uram” titulus. Pali bácsi – ez a valóságban is így van? Vagy egyetlen a kérdés?

Ez inkább a tradíciót fejezi ki – mondja a professzor. Mi öregségünkre kerültünk össze. Mindketten özvegyek voltunk. Sárika az első feleségem legjobb barátnője volt. Már jól a hetvenes éveinket tapostuk, amikor „férj-uram” lettem, ami azzal is jár, hogy a sofőrje vagyok. Én fuvarozom minden hová. Szóval igyekszem helytállni.

Csendesen uralkodik rajtam – fejezi be a mondatot Sárika. De tényleg csendesen és finoman, sokkal inkább inspirál, mint diri-

gál: „Tessék leírni, publikálni, kiállítani, hogy nyoma maradjon!”

– Ezeknek a munkáknak zömét eladományozzuk, elsősorban templomoknak azzal, hogy ott maradjon a falat, vagy az oltárt díszítve; Isten dicsőségére – mondja Pali bácsi.

Eredeti gondolat.

Nem a fiók számára, vagy eladásra készülnek – folytatja.

Ez ki is derül a könyvből a korábban idézett és félbehagyott mondatból”...hogyan olykor egyhangú pénzkereseti munka helyett erre az örömteli tevékenységre inspirált.”. Festeni, rajzolni, írni az öröm, de egy csattogó gép előtt ülni egész nap – már elnézést, de elég unalmas lehet.

Egész nap már nem tudok a gép előtt ülni. Én már nyolcvanhét éves vagyok (és ezt olyan természetességgel mondja, mintha büszke lenne rá – B.L.). Egyhuzamban másfél óránál többet nem tudok a gép előtt ülni, de ezt általában napjában kétszer teszem. Ne higgye, hogy ez unalmas, ez nagyon is érdekes.

*Pali bácsi, hogy lehet elviselni egy ilyen „hímzőgép” jelenlétét?
(Bocsánat, konkrétan a csattogó masinára gondoltam.)*

Értem a célzást... Kitűnő az, amikor két idős ember, akik szeretik egymást, elvonulva külön-külön dolgoznak, és nem azzal töltik az időt, hogy macerálják a másikat. Sárika egyébként is egy szerény, és kiváló teremtés, aki jól tud a helyzetekhez alkalmazkodni. Képzeld, hogy az élete csúcsán, egy ezerfős ipari szövetkezetnek volt a műszaki vezetője (főmérnöke). Amikor

nyugdíjba ment, akkor meg csinált egy kisvállalkozást, amelyet jövedelmezően működtetett. Ez után sikerült rávennem, hogy elég volt a pénzszerzés kuli munkájából.

Üvegfestés. A könyvben bemutatott kazettamotívumok mellett egy-egy festett üvegpoháron, vázán is visszaköszönnek a „mennyezet virágai”. Erre is a férjeura inspirálta?

Ez egy kísérlet volt. Nem volt elég tapasztalatom, de megpróbáltam.

Pedig remekül sikerült.

Igen, csak később kifakultak, mert nem ismerem jól a festékeket, meg aztán megöregedtem és reszket a kezem. Reszkető kézzel pedig nem lehet üveget festeni...

De írni lehet!

Hát igen, azt lehet.

Tomcsányi akadémikus szakírói munkásságát széles körben ismerik – amelyre még visszatérünk –, de Szemere Sarolta „Pályázat irodalmi babérokra” című, ma még kiadatlan nagyra törő írásművét csak szűk körben. Öröm számomra, hogy én is e körbe tartozom. Honnan bukkant elő ez a szunnyadó tehetség?

Gyerekkoromban is írtam naplót, meg később is. Ennek talán legérdekesebb része a főváros ostroma (1945) alatt történetek leírása. Ezekből persze sokat kiselejteztam, mert ugyan kit érdekelnek egy kislány, vagy nagylány érzelmi megnyilvánulá-

sai. Az utókort biztosan nem, de a háborús események, a tragédiák, a politika megnyilvánulásai viszont kell, hogy érdekelje az utánunk jövő nemzedékeket. Ezt a kis összeállítást az unokáimnak szántam egyik karácsonyra.

Bár ki tudja? Lehet, hogy ez már csak bennünket érdekel.

Próbálnék idézni, az egyébként meg kell mondjam, rendkívül színes és olvasmányos – nevezzük így – szösszenetekből, de valószínűleg pontatlan leszek: „minden bajon átsegít az önérzet”, „én tudok csöndben lenni (minden nőnek ajánlom)”, és végül: „aki azt mondja, hogy az öregség szép, enyhén szólva: hülye.”

Várjuk a folytatást.

Hát arra még várni kell. Egyelőre csend.

A csend után forduljunk az akademikushoz. Tomcsányi professzorral bajban vagyok. Kétszeresen is. Nehéz utolérni, utánozni a kompromisszum készségét, az udvariasságát, az optimizmusát; a tudása, széles körű ismeretei meg végképp utolérhetetlenek. Pali bácsi! Hogy éled meg, hogy téged polihisztornak tartanak?

Erre mit mondhatok?! Megtisztelő, de tudod a polihisztor az olyan ember, aki valójában, és komolyan semmihez nem ért, de egy kicsit mindenhez konyít, és ebből adódóan viszonylag nagy az áttekintése.

– Megjegyzem... – szól közbe Sárika. Egyszer Debrecenben meghallgattam egy előadását. Bejött vagy harminc unott arcú hallgató, akiket odavezényeltek. Látszott rajtuk, hogy: Úr Isten, mit kell itt kibírni. Az arcokon lehetett lemérni a változást. Egy idő után szinte itták a párom szavait, amelyeket annyi ötlettel,

tudással, szellemességgel fűszerezett, hogy nem lehetett nem odafigyelni, és nem élvezni.

Azért próbáljuk meg felsorolni, hogy Tomcsányi professzor mi mindenhez „konyít”! Elkezdeném: csillagászat, irodalom, zene, matematika, közgazdaság, marketing, történelem, filozófia. És mi van még?

– És még egy szöveget is be tud verni – szól közbe Sárika.

Hát a botanika: azt mindig szerettem, meg a kertészet, amelyet évtizedeken keresztül így-úgy műveltem, írtam, oktattam. Valamikor még egy tanszékre is ajánlottak professzornak, de szerencsére nem jött össze, így maradt időm másra is, és több értékes új tudományterületet fedeztem fel.

Ez év tavaszán készítettem egy interjút dr. Bálint Györggyel (Bálint gazdával) a triumvirátus másik élő tagjával. A harmadik dr. Peregi Sándor – a frissen kinevezett tanszékvezető Ertseyné dr. Peregi Katalin édesapja – már régen nincs az élők sorában. Hogy is volt ez a triumvirátus?

Rendkívül jó baráti kapcsolatban voltunk. A dolog úgy indult, hogy Peregi Sándor barátom – akinek nagyon sokat köszönhetek, mert 1944-ben segített abban, hogy társaimmal ne vigyenek ki külföldre, mint leventéket – jóvoltából egy olyan irányú mozgalomba keveredtem, érdemtelenül, amelynek később igen nagy „erkölcsi” hasznát láttam.

Erről nem kívánsz beszélni, hogy ilyen rejtélyesen fogalmazol?

Nem lenne értelme, de kétségtelen, hogy ennek révén, származásom ellenére, a Gazdasági Főtanácsnál, a Tervhivatalnál dolgozhattam.

Amikor Peregi Sándort – szegényt –, mint tanszékvezetőt megbízták, hogy írja meg a „Szocialista kertészeti üzemszervezés” című könyvét, akkor engem kértek fel a lektorálásra. Bálint Gyurka volt az egyik szerzőtárs. Ez hozott össze bennünket, és valahogy összebarátkoztunk.

Végül azután '56-ban is együtt döntöttük el, hogy menjünk, vagy maradjunk. Maradtunk.

Ez volt a Margit híd alatti konspiráció?

Igen, igen, amit Bálint Gyurka azután nagyon szépen le is írt.

Kérem, hogy lépjünk vissza néhány évtizedet. Milyen életpályát tervezett az ifjú Tomcsányi Pál mondjuk tizenöt, tizenhat évesen ott, Vásárosnaményban?

Hát ez egy – nevezzük úgy – torzonborz történet, mert édesanyám gazdálkodásra szánt, én meg – a jó ég tudja miért – diplomata szerettem volna lenni. Ezt olyan imponáló munkának gondoltam. Bezzeg most, a mai eszemmel; borzalmas lett volna...

Pedig, tanúsíthatom, hogy nagyon komoly diplomáciai érzéked van.

Valami lehet benne, mert azt mondták a barátaim, hogy már egészen kisgyermek koromban is békítően hatottam az emberekre. Ha így nézzük, talán tényleg diplomata lehettem volna,

de nem úgy, mint manapság. Mert mi ma egy diplomata élete? Állandó fogadások, öltözködések és sablonos közlemények közvetítése más emberek akaratából.

Hát ez nem nekem való.

Édesanyám olyan nagy botanikus volt (több ezres saját herbáriummal), hogy akaratlanul is megszerettem a növényeket.

Közbejött a háború és minden megváltozott.

Felfordult a világ, és a végén minden másként alakult.

Miként tudott talpra állni, megmaradni egy deklasszált huszonegy-néhány éves úri gyerek?

Amikor kijöttem a belföldi hadifogságból, olyan közelmúltat hoztam magammal – ezt már említettem –, ami a jövőmre nézve adott némi immunitást.

Ez is elég talányos fogalmazás.

Nézd! Engem, ennek ellenére, többször is kirúgtak, „B” listáztak, azután mindig akadt egy megmentőm, aki felülről – volt úgy, hogy miniszteri szinten – beavatkozott, és megmenekültem.

Sok minden az ismeretségen múlt; hogy korábban kivel, milyen kapcsolatba került az ember. Így mentett meg egyszer Erdei Ferenc – mert korábbról ismert.

Sokra azért nem vihettem, mert a feltörekvő „fényes szelek”, az ifjú gárda előbb-utóbb minden magasabb pozícióból kizárt, de ennek ellenére semmi gyűlölet nem volt bennem, mert tudtam, hogy ezek a fiúk a mélyből akartak felemelkedni. Sokukkal kölcsönös barátság alakult ki.

Az volt a szerencsém, hogy engem mindig puritánságra neveltek a szüleim. Az volt az elvük, hogy a vagyonos embernek jobban vigyáznia kell arra, amije van, mert megtartani nehezebb, mint megszerezni.

Ezért a vagyonvesztést könnyebben viseltem el. Az otthonvesztést nehezebben.

A hányattatások után némi megnyugvást hozhattak az OMFI-s (Országos Mezőgazdasági Fajtakísérleti Intézet) évek. Sőt mód nyílt a tudományos munkára is.

Hat évtizede vagyok ebben az épületegyüttesben.

Ez igen.

Valóban itt nyílt lehetőségem a fajtaminősítő munka mellett, vagy azzal együtt, a tudományos munkára is.

Járjuk ezt is egy kicsit körül! Korán felismerted a marketing jelentőségét, de erről a hatvanas években még nem lehetett beszélni, sőt gyanítom általában nem is értették volna meg, hogy miről van szó, de a szemléletet sikerült elültetned, „A piacos kertészetben”.

Kétségtelenül én ültettem el ezt a gondolatot, de ennek előzménye az volt, hogy az FM-ben vám- és kereskedelempolitikai

munkakörben dolgoztam. Az itt szerzett tapasztalatok alapján a kereskedelemről, áruforgalomról akartam egy könyvet írni, még 1948 előtt. Ezt megelőzően írtam egy tanulmányt a mezőgazdasági külkereskedelemről. Végül is megszületett egy másfél kilós könyv, az „új mechanizmus” szellemében, amit említettél: „A piacos kertészet”.

Ekkor mondta Márton János, kitűnő agrár-közzgazda, hogy „Pali, te azt csinálod, amit a Tervhivatalban csináltál”, mert a tervezés és a marketing igen közel áll egymáshoz.

Sorra jöttek a tudományos sikerek, és címek, mígnem a rendszerváltás meghozta az igazi elismerést.

Hát azért késleltettek minden tudományos címet, mert általában tizenöt-húsz évvel később kaptam meg, de végül is vezethettem a kertészeti-erdészeti igazgatóságot. A rendszerváltás már nyugdíjasként ért, amikor reaktiváltak is egy időre, mint kutató-professzort.

Az akadémia?

Ja, igen. 1990-ben lettem levelező tag és 1995-ben rendes taggá választottak.

Könyveid száma közelíti a harmincat, a cikkeidé a több százat. Nem kis teljesítmény és még mindig elő tudsz rukkolni egy-egy új ötlettel.

Azért ne túlozzunk. Ha ilyen sokat mondunk, egyszerűen kiröhögnek. Tizenkét, illetve tizenhárom olyan könyvem van, amit egyedül írtam, és jó vastag... De nem ez az érdekes, hanem az, hogy még most is publikálok.

Térjünk csak rá az újabb dolgokra. Vannak még megvalósítandó ötleteid?

Megvalósítani már nem lesz időm, de a gondolatot elindítani talán még igen. Rövidesen elérem a nyolcvannyolcadik életéveimet, és egyre fogy az energiám.

A kollégáid, tudóstársaid iskolateremtőnek tartanak. Ezt a megbecsülést, elismerést ritkán lehet kiérdemelni.

Hát... Igyekeztem hasznossá tenni magamat.

Beavatnál bennünket néhány tudományágba, amelyek a nevedhez fűződnek?

Mire gondolsz?

Én mondjam? Általános kutatómódszertan, azután életmód-gazdaságtan.

Volt egy magas rangú ember, aki kifogásolta, hogy én mindig újabb és újabb dolgokba fogok, mert hol botanikus vagyok, hol kertész, hol fajtakutató, aztán ökonómus, marketinges...

Meg matematikus.

Az azért nem. A matematikus, az én drága jó barátom Wellisch Péter, aki rendre kijavította a számítási hibáimat. Jó, hát az ötlet néha az enyém volt, a modellt én találtam ki, de matematikus soha nem voltam.

A kutatásmódszertan tulajdonképpen egy hiánypótlás volt, mert a sokféle szakmát azért nem lehet egyformán magas színvonalon művelni.

Az történt, hogy Dimény Imre és Harnos Zsolt akadémikusok megkértek, rávettek, hogy foglalkozzam a kutatás módszertanával, mert ilyen tárgyunk nincs, ilyet nem tanítanak, pedig fontos lenne: – Te biztosan meg tudod csinálni – mondták –, mert annyi kísérletet szerveztél.

Végül is megírtam, és így született egy új tantárgy.

Amelyet azóta oktatsz is, folyamatosan.

Igen. Éppen ma kezdek el egy új kurzust.

Ma gépészmérnök doktoranduszokat fogok tanítani, de volt már teológus kurzusom és rendszerint egy-egy magas rangú katonatiszt is részt vett az óráimon. Ez azért jó, mert rájuk bíztam a rendtartási feladatokat. Volt itt már ezredes is a diákom.

Meg komoly nagy tudású, meglelt korú orvosok.

Azokra voltam a legbüszkébb. Negyvenévestől-ötvennyolc évesig vállalták a képzést, mert kellett a tudományos fokozathoz.

Magam is részt vettem néhány órán. Csudára élveztem, amikor a rendkívül tisztelettudóan professzorozó felnőtt diákokat kérted: Kedveseim, én már Pali bácsi vagyok, kérem, hogy így szólítsatok. A másik: A jó munkát szimbolikus piros nyuszival jutalmaztad. Versengtek ezek a komoly tudósjelölt emberek, hogy piros nyulat kaphassanak.

Na, várjál, azért ez nem volt olyan egyszerű, mert egyszer az ezredesem lealacsonyítónak tartotta a nyuszt. Valaki bekiabált: kapjon sast! Úgyis lett, sast kapott elismerésül.

Tudod, az igazi felnőttel lehet játszani, ha van humorérzéke. A középiskolással nem, azokhoz alázattal kell közelíteni, mert rendkívül önérzetesek.

A minap azt mondtad; szükséged lenne még egy kis időre. Vannak még terveid?

Igen még lennének; közcélú és magáncélú terveim. A közcélú, hogy az életmód-gazdaságtan témakörét szeretném bővebben kifejteni. Erről még csak egy ún. vitairat jelent meg a Magyar Tudomány ez évi első számában: „Az életmód-gazdaságtan alapvonásai” címmel. Ennek részletezésébe most nem mennék bele. A lényeg, hogy az öröm forrása nemcsak az anyagi javak elérése, hanem ezerféle más dolog. Élmény, ami az életet boldoggá teheti, a természet szépsége, az alkotás öröme, a vallás stb. Ezzel szeretnék még behatóbban foglalkozni.

A másik a magáncélú terveim. Annyi minden felhalmozódott az évtizedek során körülöttem: kéziratok, fényképek, filmek, könyvek, amelyekben nagyon sok kortörténeti érték van, ezeket próbálom összeszedni, rendszerezni.

Tudod miért? Hogy visszaidézzem, újra éljem a múltat. Óriási öröm – ezt most találom ki – a múlt élményeit újra élni. Nemcsak új élményekre kell vágyani, hogy ide-oda elutazzak, mert ezt, meg azt látni szeretném, hanem elővenni az emlékeket.

Említetted, hogy nem ez az első házasságotok. Vegyük számba, mennyiben gyarapítottátok a nemzetet nemcsak szellemi értelemben, hanem az utódok számát illetően is!

Az Úristen nagyon mellettünk volt, mert a gyermekeim mindegyike jó pályát választott, és sikeres emberek lettek. Mondhatom, hogy nemcsak a pozíciót tekintve, de egzisztenciálisan is.

Készítsünk egy leltárt!

Három fiam van, és nyolc unokám, akik közül egy sajnos meghalt. Sárikáéival együtt van tizenkét dédunokánk.

A gyermekeinket, meg az unokáinkat illetően nem kívánhatnék többet az élettől, mint amit kaptak, illetve kaptunk.

És még egy mondat. Az első feleségemről is meg kell emlékezem; tulajdonképpen tőle örököltem Sárikát. Nyolc évig egy padban ültek a gimnáziumban és később is jó barátnők maradtak.

– Amikor Judit bejelentette – szólt közbe Sárika –, hogy férjhez megy (gyönyörű lány volt, sokan udvaroltak neki) kérdezem: és melyikhez?

– A Tomcsányihoz...

– Micsoda? Ahhoz a nyápichoz? (Mert akkor igencsak rossz bőrben volt.) És mit ad Isten, most meg öregségemre én lettem a felesége.

Teli van életünk vargabetűkkel.

De még mennyire.

Búcsúzóul, kezemben egy verseskötet: Naményi Tomcsányi Pál: „Napfogyatkozás” fiókban megőrzött líra. Mi késztet a versírásra?

Semmi. Ezek zömmel a negyvenes-ötvenes évekből származó kultúrlélektani mozzanatok. Akiben van erre valamiféle hajlam, az, amikor nagy öröm, vagy bánat éri, akkor az érzelmeit ilyen formában fejezi ki.

Ha hiszed, ha nem, én ezeket tényleg a fióknak szántam.

Szerencsére kiestek a fiókból.

Magam sem tudom, hogy jók-e, vagy sem. Neves irodalmárok szerint már csak a nyelvfejlődés szempontjából is szükséges volt közzétételük.

Egy dolgot kifelejtettünk, és ez már tényleg az utolsó kérdés lesz. Az akadémiai tagságon túl számos elismerésben részesültél. Részletezzük! Először is kutatóprofesszor...

Hát, az csak egy elnevezés. Honoris causa doktor vagyok két egyetemen, a Szent Istvánon és a Corvinuson. Pro Progressio-díjat kaptam Gyöngyösön, és másféléket máshol. Szülővárosom díszpolgára lettem.

A legjelentősebb?

Kétségtelenül a Széchenyi-díj, amelyet osztatlanul kaptam. Van itt még egy: az USA Katolikus Tudományos Akadémiája is levelező tagjai közé választott. Engem, mint lutheránust.

Gratulálunk!

Végül a verseskötet címadó versével búcsúzunk a művész és tudós házaspártól:

„Ím eltakarta már a Hold a Napot,
ma sötétség van,
de megérjük talán mi még a holnapot.”
(1949. november)

Ki ne fedezné fel a sorok között az áthallást, a jövőbe vetett hitet, egy akkor reménytelennek tűnő világban. De rímel ez a kérdezett ember-pár mai optimizmusával is.

(Agrofórum, 2011. december, p.22-26)